

УДК 343.98

В. Ю. Шепітько, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, завідувач лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків;
Г. К. Авдєєва, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків

НАУКОВІ ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ ЛАБОРАТОРІЇ «ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ДОСЯГНЕНЬ НАУКИ І ТЕХНІКИ У БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ»

У статті викладено відомості про найбільш вагомі розробки та перспективи наукової діяльності лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України.

Ключові слова: криміналістичні засоби, інформаційні технології, фоторобот, автоматизоване робоче місце слідчого.

Історія лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» (далі – Лабораторія) розпочалася у вересні 1995 р. – через 2 місяці після створення Інституту вивчення проблем злочинності Академії правових наук України

(далі – Інститут). Згідно з наказом № 1 директора Інституту від 30 вересня 1995 р. спочатку було створено тимчасовий творчий колектив для роботи над науковою темою «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю (інформаційний пошук та обґрунтування напряму впровадження технічних засобів у правоохоронну діяльність)». У 1996 р. у структурі Інституту створено лабораторію «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю». Першим її завідувачем був професор кафедри криміналістики Національної юридичної академії України, доктор юридичних наук Михайло Васильович Салтєвський.

Із 1999 р. по теперішній час лабораторію очолює доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України Валерій Юрійович Шепітько.

Протягом усієї роботи Лабораторії на її співробітників було покладено значний обсяг завдань, що стосуються фундаментальних та прикладних досліджень, спрямованих на підвищення рівня техніко-криміналістичного забезпечення правозастосовних органів.

Восени 1995 р. керівником Лабораторії (доктором юридичних наук, професором М. В. Салтєвським) був налагоджений творчий контакт із такими провідними науковцями, як академік НАН України І. Б. Сіроджа, доктор технічних наук, професор Ю. О. Абрамов, доктор технічних наук, професор В. К. Копила, доктор фізико-математичних наук, професор М. П. Жук, та науково-дослідними колективами м. Харкова щодо аналізу нових технологій, технічних засобів та методів із метою їх використання у боротьбі зі злочинністю. За результатами проведеної роботи сформовані напрями подальшої наукової діяльності Лабораторії.

Протягом 1996–1997 рр. співробітники Лабораторії досліджували проблеми, пов'язані з використанням досягнень науки і техніки у боротьбі з окремими видами тяжких злочинів проти особи і, насамперед, убивствами на замовлення, розбійними нападами, злочинами терористичної спрямованості, викраденням людей, у тому числі дітей. Актуальність дослідження була зумовлена не лише зростанням рівня злочинності проти особи, а й необхідністю

створення нових окремих методик їх розслідування. За результатами дослідження науковці Лабораторії розробили концепцію та структуру науково-прикладної програми досліджень, здійснили узагальнення слідчої та судової практики (75 кримінальних справ) та сформували спеціалізований банк даних. Це дозволило виявити залежності між окремими елементами криміналістичної характеристики неочевидних убивств і розробити інформаційно-аналітичну систему «СПРАВА», яка дозволяє на підставі первинної інформації з місця виявлення трупа будувати найбільш ймовірні версії щодо обставин події злочину.

Із початку 1998 до кінця 1999 р. співробітники Лабораторії¹ працювали над темою «Криміналістичні, правові та організаційні проблеми використання технічних засобів у боротьбі зі злочинністю» за такими напрямками:

- розробка методів і засобів дослідження мовних сигналів людини для її ототожнення та встановлення психофізіологічних параметрів;
- теорія і практика відтворення комп'ютерними засобами зовнішності злочинця за слідами пам'яті очевидця;
- правові та організаційні проблеми проведення судової експертизи.

Під час дослідження обґрунтовано можливості ідентифікації людини за параметрами її мови і встановлено деякі психофізіологічні особливості; проведено систематизацію елементів зовнішності людини і розроблено структуру та окремі елементи комп'ютерної програми «RAIPS-портрет», яку на подальших етапах роботи доопрацьовано, що дозволило моделювати зовнішність злочинця. Науковцями запропоновано нові методичні підходи до проведення судово-фоноскопичної і судово-психологічної експертизи.

Протягом 2000–2001 рр. науковці Лабораторії² працювали над фундаментальною науковою темою «Криміналістичні проблеми

¹ У 1998–1999 рр. науково-дослідною роботою Лабораторії керували доктор юридичних наук, професор В. Ю. Шепітько та доктор юридичних наук, професор М. В. Салтевський. Виконавці теми: кандидат технічних наук О. Я. Дрюченко, В. О. Губанов та кандидат юридичних наук М. Г. Щербаковський.

² У період 2000–2001 рр. науковим керівником НДР Лабораторії був доктор юридичних наук, професор В. Ю. Шепітько. Виконавці дослідження: кандидат

збирання доказів технічними засобами у кримінальному процесі». Основну увагу було приділено дослідженням за такими основними напрямками: 1) проблеми ідентифікації людини за ознаками зовнішності за допомогою засобів комп'ютерної графіки; 2) ідентифікація особи невідомого трупа; 3) методи дослідження невидимих слідів контакту; 4) проблема диференціації ідентифікаційних ознак мовного сигналу, заснованої на аналізі структурних характеристик елементарних сегментів; 5) проблеми вдосконалення методик ідентифікації засобів і матеріалів звуко- і відеозапису, комп'ютерних технологій¹.

Під час дослідження за даною темою були досягнуті такі результати: 1) створена нова методика проведення ідентифікаційного фоноскопічного дослідження зашумленого, спотвореного й обмеженого за тривалістю та обсягом мовного матеріалу із розрахунком її потенційної надійності; 2) отримані нові важливі в науково-теоретичному та прикладному аспекті дані про особливості мовних сигналів; 3) розроблені структура методики складання комп'ютерного фоторобота в системі «ОБРАЗ» і тактичні рекомендації пред'явлення фоторобота для впізнання; 4) розроблені окремі комплекти науково-технічних засобів (йодна трубка, ультрафіолетовий освітлювач та портативний обприскувач для виявлення та дослідження відбитків рук людини); 5) на основі узагальнення судово-слідчої та експертної практики розслідування вбивств запропоновані алгоритми ідентифікаційних заходів слідчого та судового експерта, спрямовані на встановлення особи невідомого трупа в найбільш складних ситуаціях розслідування; 6) удосконалені деякі методи (прийоми) провадження судових експертиз (судово-фоноскопічних, судово-акустичних, судово-фонетичних, трасологічних, технічного дослідження документів та ін.); 7) сформований

технічних наук О. Я. Дрюченко, кандидат юридичних наук І. В. Борисенко, В. О. Губанов, М. М. Виноградов, А. В. Работягов, С. О. Когут, О. М. Могильников, С. В. Грицаєнко.

¹ Криміналістичні проблеми збирання доказів у кримінальному процесі / В. Ю. Шепітько, М. В. Салтєвський, І. В. Борисенко та ін. // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2002. – Вип. 6. – С. 30–76.

банк даних відповідно до ознак зовнішності людини за допомогою засобів комп'ютерної графіки¹.

У системі «ОБРАЗ» реалізована нова методика активізації асоціативної пам'яті очевидця при спогаді ним образу побаченої особи і фіксації суб'єктивного образу у вигляді фотозображення. Інформаційною основою системи «ОБРАЗ» слугує база портретів (у фас). Для побудови суб'єктивного портрету оператор здійснює в діалоговому режимі управління системою «ОБРАЗ» відповідно до ходу бесіди з очевидцем про образ встановлюваної особи. Очевидець сприймає певним чином сформовану графічну інформацію, що сприяє активізації процесу спогаду образу і вказує на необхідні коригування фоторобота, що складається. Управління програмою здійснюється за допомогою системи меню, що забезпечує гнучку реалізацію методики складання фотороботів з урахуванням специфіки конкретного сеансу.

Під час апробації розробленої науковцями Лабораторії системи «ОБРАЗ» установлено, що спілкування з очевидцем потребує особливого підходу, оскільки більшість очевидців, перебуваючи під впливом вчиненого насильства, сприймали злочинця короткочасно при несприятливих умовах. Часто такі очевидці на початку спілкування називають дуже обмежену кількість ознак і посилаються на погану пам'ять. Для актуалізації пам'яті очевидця при складанні фоторобота запропоновано використання таких прийомів психологічного характеру: 1) прибулому для складання фоторобота очевидцю запропоновано надавати деякий час для освоєння з незвичною обстановкою; 2) із самого початку необхідно прагнути встановити психологічний контакт з очевидцем (наприклад, коротко поговорити з ним на сторонню тему); 3) під час бесіди з очевидцем рекомендується з'ясувати і записати в робочий журнал проведення сеансів складання фотороботів обставини спостереження (час доби, місце спостереження, характер освітлення, відстань, з якої проводилося спостереження, положення очевидця щодо злочинця, чи

¹ Проблеми криміналістичного забезпечення діяльності правоохоронних органів України / В. Ю. Шепітько, О. Ю. Булукув, Г. О. Чорний // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2004. – Вип. 10. – С. 98–104.

було насильство щодо очевидця тощо); 4) якщо очевидець говорить, що погано запам'ятав окремі ознаки зовнішності, то під час сеансу варто приділити особливу увагу застосуванню прийомів активізації процесів спогаду та ін.

Під час дослідження проблем ідентифікації особи невідомого трупа встановлено, що проведення процедури «туалету» або реставрації голови трупа є можливим лише після її судово-медичного дослідження. Співробітники Лабораторії дійшли висновку, що присутність фахівця, який проводив «туалет» або реставрацію голови трупа, є доцільною при подальшому пред'явленні трупа для впізнання.

Відомо, що важливою передумовою ефективності розслідування вбивств є уміле використання слідчим можливостей судових експертиз, які вирішують питання ідентифікаційного характеру. Тому в своїх наукових публікаціях у 2000–2001 рр. співробітниками Лабораторії неодноразово наголошувалося на важливості своєчасного і кваліфікованого збирання матеріалів для експертних досліджень та особливості призначення окремих видів судових експертиз (судово-медичної, судово-портретної, дактилоскопічної, товарознавчої та ін.).

Під час досліджень у період 2000–2001 рр. із метою вдосконалення експертної методики ідентифікації пристроїв друку (в межах технічного дослідження документів) виокремлено ознаки групової належності принтерів, зумовлені специфічними особливостями різних технологій друку. Проведені науковцями Лабораторії дослідження матричних принтерів (ударного типу дії) дозволили зробити висновки про наявність у надрукованих на них документах суттєвих ознак, що дозволяють ідентифікувати пристрої друку, на яких вони виготовлені.

У період з 2002 по 2006 р. науковці Лабораторії працювали над фундаментальною темою «Проблеми криміналістичного забезпечення діяльності правоохоронних органів»¹. У межах теми науковцями Лабораторії досліджувалися такі напрями:

¹ Розробку фундаментальної теми здійснювали: лабораторія «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» (завідувач лабораторії – професор, доктор юридичних наук В. Ю. Шепітько та співробітники: головний науковий співробітник, доктор технічних наук, професор І. Б. Сіроджа; провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук Г. К. Авдєєва; старший науковий співробітник, кандидат технічних наук Ю. В. Ломоносов;

- розробка науково-технічних та організаційно-тактичних засобів протидії злочинності;
- розробка інформаційних (комп'ютерних) технологій у боротьбі зі злочинністю;
- розробка методик і програмних засобів комп'ютерної (об'єктивної) підтримки експертної діяльності в процесі ідентифікаційного дослідження спотвореного й обмеженого за обсягом мовного матеріалу¹.

З метою розробки науково-технічних засобів протидії злочинності здійснено науковий пошук щодо: а) створення газоаналізатора для відшукування прихованих трупів; б) побудови моделі металошукача для відшукування металевих предметів; в) розробки пристрою для виміру швидкості балістичного об'єкта.

Під час наукового пошуку щодо створення газоаналізатора виконавцями теми встановлено, що у процесі розслідування різних категорій злочинів часто виникає необхідність у застосуванні газоаналізатора для відшукування прихованих трупів або їх частин. Після аналізу недоліків існуючих на момент дослідження газоаналізаторів (не дуже чітка диференціація діамагнітних газів, великі розміри, можливість роботи лише при фіксованих температурних режимах, низька точність аналізу, необхідність часто змінювати реактиви, складність створення автоматичних приладів, хрупкість більшості елементів та ін.), їх будови, можливостей пошуку газів постало питання щодо створення портативного і чутливого газоаналізатора, придатного для відшукування трупа та/або його частин. Науковцями Лабораторії була розроблена принципова схема компактного

старший науковий співробітник, кандидат юридичних наук В. В. Білоус; науковий співробітник, кандидат юридичних наук І. В. Борисенко; науковий співробітник Л. І. Керик; молодший науковий співробітник Ю. С. Іванова; молодший науковий співробітник Д. В. Затенацький) та сектор «Дослідження проблем боротьби з корупцією та організованою злочинністю» (завідувач сектору – доктор юридичних наук, професор В. А. Журавель та співробітники: старший науковий співробітник, кандидат юридичних наук С. В. Великанов, молодший науковий співробітник С. С. Кисельова).

¹ Техніко-криміналістичне забезпечення діяльності правоохоронних органів: тенденції та перспективи / В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдеева, І. Б. Сіроджа та ін. // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: Ю. В. Баулін та ін. – Х. : Кроссроуд, 2007. – Вип. 13. – С. 80–97.

газоаналізатора для відшукування прихованих трупів та їх частин в «польових умовах».

Науковцями Лабораторії також створено модель компактного, розбірного, малогабаритного металошукача з глибиною пошуку металу в цегляній або бетонній стіні до 70 см, в ґрунті та воді – до 1,5 м (розмір еталона – 3 см у діаметрі).

Співробітниками Лабораторії проаналізовано особливості та виокремлено недоліки існуючих пристроїв для виміру швидкості балістичних об'єктів, які використовувались при проведенні судово-балістичних експертиз. Зокрема, недоліками пристроїв, в яких використані контактні датчики, є обмежена точність, великі розміри, відносно тривала та трудомістка підготовка датчиків до кожного пострілу, можливість пошкодження поверхні балістичного об'єкта (наприклад, кулі). Внаслідок цих чинників прилади є непридатними для експертних досліджень.

Під час досліджень визначені можливості збільшення обсягу зони чутливості, підвищення точності виміру та надійності фіксації об'єкта незалежно від місця перетину його траєкторії та розроблена загальна принципова схема пристрою для виміру швидкості балістичних об'єктів, що може бути використаний як у стаціонарних умовах (з обов'язковим підключенням до персонального комп'ютера), так і в «польових». Запропонований науковцями Лабораторії пристрій є компактним, легко та швидко підготовлюється до досліджень, не пошкоджує поверхню балістичного об'єкта та є придатним для подальших трасологічних досліджень. Даний пристрій рекомендований НДЕКЦ ГУМВС України в Харківській області для використання при проведенні судово-балістичних експертиз фахівцями експертних установ системи Міністерства внутрішніх справ і Міністерства юстиції України.

Під час розроблення організаційно-тактичних засобів протидії злочинності науковцями Лабораторії здійснено аналіз помилок, допущених при проведенні слідчих дій, та розроблено рекомендації щодо їх усунення. Дані рекомендації оприлюднено у виданні для практичних працівників правозастосовних органів «Слідча практика»¹.

¹ Шепітько В. Ю. Шляхи підвищення ефективності організаційно-тактичних засобів здійснення досудового слідства (за матеріалами опитування слідчих) /

Науковцями Лабораторії здійснювалося узагальнення матеріалів кримінальних справ про нерозкриті вбивства, під час якого вивчено та проаналізовано протоколи слідчих дій, рапорти працівників оперативно-розшукових органів, постанови про призначення судових експертиз та висновки експертів, обвинувальні висновки та інші процесуальні документи. За результатами узагальнення 100 кримінальних справ виокремлено різні типові помилки слідчих: невикористання, неправильне використання або використання не в повному обсязі інформації, що міститься в криміналістичних обліках, та інформації, що міститься в аналогічних за способом вчинення розкритих і нерозкритих справах. Недостатнім також є використання під час досудового розслідування злочинів науково-технічних засобів і сучасних комп'ютерних технологій. Окрему групу складають такі помилки тактичного характеру, як неякісне проведення слідчих дій (огляду місця події, огляду трупа, допиту свідків та підозрюваного, обшуку, пред'явлення для впізнання, призначення судових експертиз та ін.). Проаналізовано помилки, що припускають слідчі під час планування досудового слідства, та розроблено систему тактичних рекомендацій щодо проведення огляду місця події, огляду трупа на місці події, огляду та фіксації слідів на місці події, складання протоколу огляду місця події, проведення допитів, обшуків, призначення судових експертиз, планування слідчо-оперативної роботи та ін.

Під час роботи над розробкою нових інформаційних технологій у боротьбі зі злочинністю науковці Лабораторії дійшли висновку, що інформаційне забезпечення правоохоронних органів повинно здійснюватися за кількома напрямками:

- інформаційний (добір криміналістично значущої інформації);
- технічний (комплектація комп'ютерною технікою і периферійним обладнанням, кваліфіковане обслуговування тощо);
- програмний (створення програмно-технічних комплексів, автоматизованих робочих місць);
- організаційний (надання можливості використання інформаційних технологій).

При розробці структури автоматизованої системи ідентифікації людини на основі біометричних ознак вивчено сучасний стан проблеми ідентифікації особи за фотознімком й виокремлено найбільш перспективні шляхи вирішення цього завдання (зокрема, за допомогою антропометричного методу розпізнавання особи). На першому етапі роботи розроблено основи алгоритмізації підсистеми ідентифікації особи за фотознімком обличчя та алгоритми вирішення поставлених завдань, заснованих на докладному описі функціонування підсистеми ідентифікації особи за фотознімком. За результатами дослідження та аналізу тенденцій розвитку біометричних технологій у криміналістиці встановлено, що пошук рішень завдань ідентифікації (верифікації) особи за фотопортретом, побудованим на підставі свідчень особи, та ідентифікації людини за її фотопортретом шляхом пошуку в базі даних є перспективним. Науковцями Лабораторії проведені дослідження існуючих алгоритмів, що призначені для побудови комп'ютерної підсистеми, яка вирішує ці завдання. За результатами узагальнення отриманих даних розроблено програмний комплекс для автоматичної ідентифікації людини за фотознімком за допомогою електронно-обчислювальної машини. Алгоритм підсистеми ідентифікації особи за фотопортретом та алгоритми пошуку частин обличчя на фотопортретах засновані на локалізації центрів зіниць обличчя людини. До сукупностей окремих ознак обличчя людини науковцями Лабораторії внесені такі суттєві ознаки обличчя особи, як сукупності відстаней між певними антропометричними точками обличчя. Встановлено специфіку таких ознак з урахуванням вікових змін зовнішності людини, освітленості, наявності макіяжу й незначних варіацій ракурсу зйомки, масштабу, яскравості й контрасту зображення.

Під час досліджень удосконалено моделі вирішення ідентифікаційних завдань за допомогою біометричного методу (на основі антропометричних характеристик обличчя особи) у сукупності з методами орієнтованого прийняття рішень у межах квантового підходу. Запропоновано у процесі розпізнавання порівнювати ознаки невідомої особи з ознаками, що зберігаються в базі даних. Під час застосування даного методу рекомендовано дотримуватися таких вимог: 1) точки на обличчі особи (ідентифікаційні ознаки) не

повинні закриватися зачіскою, бородою, маскою тощо; 2) для забезпечення незалежності процесу розпізнавання від масштабу зображення є доцільним описувати систему ідентифікаційних ознак у відносних одиницях; 3) виокремлена система точок повинна забезпечувати достатню стійкість процесу розпізнавання при незначній зміні як ракурсу зйомки (легкий поворот голови, нахил), так і міміки.

Розроблені науковцями Лабораторії алгоритми ідентифікації людини на основі біометричних ознак можуть бути використані в автоматизованих системах ідентифікації особи за ознаками зовнішності за допомогою автоматичних контрольно-пропускних пристроїв, у системах інформаційної безпеки з метою обмеження доступу до ЕОМ й окремих програм, баз даних, криптографічних додатків, медичних відомостей, окремих ресурсів Інтернету; системах електронної торгівлі; системах автоматизованого спостереження, інформаційно-пошукових системах розшуку людей; системах активного відеоспостереження при надзвичайних подіях.

Науковцями Лабораторії сформована структура методики складання комп'ютерного фоторобота (RAIPS-портрет), створено електронний каталог фотороботів на основі комп'ютерної бази даних (250 фотороботів). Інформаційною основою структури методики «RAIPS-портрет» є електронна база портретів (у фас). Під час побудови комп'ютерного фоторобота оператор здійснює в діалоговому режимі управління базою даних відповідно до ходу бесіди з очевидцем про портрет особи, що встановлюється. Очевидець сприймає певним чином сформовану графічну інформацію, що сприяє активізації процесу згадування RAIPS-портрету, і вказує на необхідні коригування фоторобота, який складається. Управління програмним засобом підтримки методики складання фоторобота здійснюється за допомогою системи меню, яка забезпечує гнучку реалізацію методики складання фотороботів з урахуванням специфіки конкретного сеансу. Основними характеристиками запропонованої співробітниками Лабораторії методики складання фоторобота є такі: база даних охоплює картотеку 300 осіб різної статі, національності та віку; швидкість сеансу до 30–40 хв.; схожість суб'єктивного портрета (за словами очевидців) складає 80–85 %.

У період з 2002 по 2006 р. науковці Лабораторії також працювали над створенням структури банку знань автоматизованого робочого місця слідчого (АРМ слідчого) та його окремих розділів і підрозділів, що відповідають сучасним потребам слідчої практики. Розроблено структуру АРМ слідчого «Інсайт», що складається з таких блоків: система «Законодавство» (нормативно-правові акти, що регулюють діяльність слідчого); система «Документ» (зразки процесуальних документів); система «Слідчі дії» (процесуальна регламентація і тактика слідчих дій); система «Науково-технічні засоби» (техніко-криміналістичне забезпечення органів досудового слідства); система «Судові експертизи» (підготовка матеріалів для призначення судових експертиз, типові запитання); система «Криміналістичні методики» (методики розслідування окремих видів злочинів); система «Словник термінів» (словник термінів із криміналістики); система «Правоохоронні органи та експертні установи» (основні відомості та адреси); система «Навчання» (програми-тренажери, навчальні фільми, тести); система «Бібліографія». Розроблено також окремі схеми-алгоритми розміщення інформації для кожного блоку бази знань «АРМ слідчого».

Функціонування «АРМ слідчого “Інсайт”» здійснюється на базі персональних комп’ютерів із використанням можливостей комп’ютерної техніки з накопичення, обробки й надання масивів інформації відповідно до потреб слідчого. Програмні комплекси в складі «АРМ слідчого “Інсайт”» дозволили одержати результати, необхідні для об’єктивізації оцінки інформації, отриманої під час досудового слідства. Комп’ютерна техніка дозволила використовувати цю базу знань не лише слідчими одного відділу (за допомогою локальної комп’ютерної мережі), а й слідчими різних установ (за допомогою мережі Internet).

У межах дослідження щодо розробки інформаційних технологій науковцями Лабораторії створено алгоритм роботи автоматизованої інформаційно-пошукової системи «Кліше», що дозволяє виконання процедур формального зберігання безлічі різних зображень у вигляді відбитків печаток і штампів, які належать одному з управлінь МВС України, а також формального моделювання будь-якого зображення за допомогою певної сукупності ознак. За результатами

даних досліджень науковцями Лабораторії запропоновано структуру та проаналізовано особливості комплексної технології побудови автоматизованих криміналістичних інформаційно-довідкових електронних баз даних (інформаційно-аналітичних колекторів), що поєднують у собі (крім текстових документів) графічну інформацію: малюнки протекторів шин коліс транспортних засобів, схеми та фотознімки розсіювачів фар, схеми та фотознімки підошов взуття, зображення відбитків печаток і штампів тощо. У процесі роботи в даному напрямі також розроблено інформаційно-пошуковий модуль АПС «Кліше», призначений для збереження, відображення, перегляду, редагування і пошуку зображень відбитків печаток усіх районних відділень ДАІ УМВС України. Структура бази даних модулю має конфігурацію, яка дозволяє за наявними атрибутами вносити до неї графічні зображення печаток і штампів будь-яких організацій і підприємств, що знаходяться як на території України, так і за кордоном. З метою автоматизації проведення експертних досліджень документів, які містять відбитки печаток, розроблено модель програмного комплексу, що складається з двох структурно-програмних модулів: інформаційно-пошуковий модуль (автоматизована інформаційно-пошукова система «Кліше») і модуль «Автоматизоване робоче місце експерта-криміналіста» (автоматизована інформаційно-пошукова система «Кліше» з інтегрованим модулем робочого місця експерта-криміналіста (АПС «Кліше» / АРМ-ЕК)).

За іншим напрямом наукової роботи (розробка методик і програмних засобів комп'ютерної підтримки експертної діяльності в процесі ідентифікаційного дослідження спотвореного й обмеженого за обсягом мовного матеріалу) вивчено та проаналізовано відомі методи аналізу мовних сигналів. Під час досліджень установлено, що в існуючих методах розпізнавання звукових образів є суперечливість в описі об'єктів дослідження та їх ознак. Науковцями Лабораторії виокремлено стійкі ознаки мовних сигналів та розроблено оригінальну методику ідентифікації людини за параметрами мовних сигналів, засновану на порівнянні виділених із голосних звуків мовного сигналу комплексу ознак, обчисленні їх кількісних показників, подальшому їх упорядкуванні і пороговому співставленні. Ця методика відрізняється від вже існуючих тим, що про-

цедуру обробки зразків мови, які підлягають ідентифікації, виконують у середовищі банку мовного матеріалу, розподіляючи водночас його вміст на класи за критерієм тотожності джерела мови. На це технічне рішення («Спосіб ідентифікації людини за параметрами мови») отриманий Деклараційний патент України на винахід № 63624 А від 15 січня 2004 р.

Для проведення експериментальної перевірки достовірності отриманих результатів при застосуванні методики ідентифікації людини за параметрами мовних сигналів дослідниками Лабораторії розроблений алгоритм, який реалізує обчислення вейвлет-коефіцієнтів мовних сигналів людини, зафіксованих у цифровому вигляді. За даним алгоритмом проаналізовано результати експериментальних досліджень з ідентифікації диктора за допомогою вейвлет-аналізу та побудована математична модель швидкого вейвлет-перетворення із застосуванням квадратурних дзеркальних фільтрів (алгоритм С. Малла). Основу даної моделі складають методи та алгоритми, які є найбільш ефективними серед великої кількості способів побудови вейвлет-образів сигналів різної фізичної природи. Під час експериментальних досліджень встановлено, що застосування обраних методів одержання вейвлет-перетворень мають перевагу над іншими методами при вирішенні експертних завдань.

У період 2008–2011 рр. науковці Лабораторії проводили наукове дослідження за темою «Криміналістичні засоби та інноваційні технології у боротьбі зі злочинністю». Під час роботи вивчено практику застосування в діяльності правоохоронних органів сучасних науково-технічних засобів, технічних і тактичних прийомів, методичних рекомендацій із метою визначення можливостей використання та впровадження новітніх тактичних та науково-технічних засобів і інформаційних технологій у практику боротьби зі злочинністю.

Відповідно до цілей дослідження узагальнено значний за обсягом емпіричний матеріал. Так, проведено анкетування 290 слідчих прокуратури та СБУ з різних областей України та вивчено матеріали 75 кримінальних справ. Результати анкетування слідчих прокуратури і СБУ України показали, що 52,4% слідчих не забезпечені науково-технічними засобами, а 29,6% забезпечені не в повному

обсязі. У 4,1% слідчих відсутні науково-практичні рекомендації з використання науково-технічних засобів й практичні навички з їх застосування (2,7%). На думку 9,6% респондентів, наявні техніко-криміналістичні засоби не є досконалими та компактними (3,1%) та ін. Окремі респонденти (0,3%) повідомили про повну відсутність будь-яких науково-технічних засобів і придбання фотоапаратів за особисті кошти. У слідчих прокуратури України значні труднощі у використанні науково-технічних засобів та інформаційних технологій виникають при виявленні мікрослідів і мікрочасток (32,7%), їх вилученні (16,9%), фіксації (10,3%), попередньому дослідженні (24,1%). Респонденти висловили такі побажання щодо поліпшення характеристик техніко-криміналістичних засобів вітчизняного виробництва: оновлення до рівня зарубіжних (2,7%), зменшення габаритних розмірів і маси (3,7%), підвищення ефективності і точності (1,7%), багатофункціональності (0,3%), можливість комп'ютерної обробки інформації (3,2%), збільшення швидкодії (0,7%), створення спеціалізованих комплектів науково-технічних засобів для різних відомств (76,2%) та ін.

Вивчення слідчої практики дозволило виокремити низку проблем, що зумовили низький рівень використання криміналістичних засобів та інноваційних технологій при провадженні слідчих дій. Так, встановлено погіршення матеріально-технічного забезпечення правоохоронних органів; втрату професійного ядра співробітників слідчого апарату й оперативних підрозділів органів внутрішніх справ; недостатність наявних тактичних засобів здійснення слідчої діяльності; складнощі у залученні спеціалістів різних експертних спеціальностей до участі у слідчих діях; наявність проблем взаємодії слідчого з обізнаними особами; недостатність інформації про розслідувану подію; недостатність надійних джерел отримання інформації; наявність протидії розслідуванню з боку зацікавлених осіб та ін.

Реалізацію мети дослідження було здійснено за умови комплексного підходу до вирішення низки взаємопов'язаних завдань, найважливішими з яких є такі: 1) розробка і використання нових науково-технічних засобів для виявлення, вилучення, фіксації і попе-

реднього дослідження доказів; 2) пропозиція новітніх криміналістичних засобів та інноваційних технологій і їх використання у боротьбі зі злочинністю; 3) створення (розробка) і пропозиція до використання нових прийомів, методів, практичних рекомендацій щодо проведення слідчих дій і розслідування злочинів у цілому¹. Під час дослідження вирішено такі завдання: 1) сформульовано поняття та визначено зміст криміналістичних засобів й інноваційних технологій у криміналістиці; 2) здійснено комплексне дослідження сучасного стану та можливостей реалізації криміналістичних засобів й інноваційних технологій у розслідуванні злочинів; 3) надано практичні рекомендації щодо розроблення криміналістичних алгоритмів і їх впровадження в діяльність органів досудового слідства; 4) створено комплект техніко-криміналістичних засобів «Польова» мініфотолaboratorія; 5) побудовано алгоритми автоматизованої цифрової фотозйомки, цифрового відео- та звукозапису тощо².

За результатами дослідження встановлено, що основними формами використання криміналістичних засобів та інноваційних технологій у криміналістиці є такі: 1) застосування науково-технічних засобів оперативними працівниками при проведенні оперативно-розшукових заходів; 2) використання науково-технічних засобів слідчими при проведенні слідчих дій; 3) застосування науково-технічних засобів спеціалістами та експертами під час досліджень; 4) використання науково-технічних засобів учасниками судового розгляду. Виділення зазначених форм використання криміналістичної техніки пов'язано із суб'єктом, що її застосовує³.

¹ Шепітько В. Ю. Проблемы разработки, внедрения и использования инноваций в следственной деятельности / В. Ю. Шепітько // Использование современных информационных технологий в правоохранительной деятельности и региональные проблемы информационной безопасности : сб. материалов междунар. науч.-практ. конф. – Калининград : Калинингр. юрид. ин-т МВД России, 2006. – Вып. VII, Ч. 1. – С. 126.

² Шепітько В. Ю. Криміналістичні засоби та інноваційні технології у боротьбі зі злочинністю / В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2013. – Вип. 24. – С. 131–142.

³ Настільна книга слідчого : наук.-практ. вид. для слідчих і дізнавачів / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Ін Юре, 2007. – С. 5.

Дослідниками запропоновано авторський варіант класифікації тактичних засобів у криміналістичній тактиці за різними підставами. Зокрема, за внутрішньою структурою тактичні засоби розподіляються на такі: 1) дві та більше однотипні слідчі дії (наприклад, «груповий обшук»); 2) комплекс різнопланових слідчих дій; 3) комплекс слідчих і оперативно-розшукових дій; 4) комплекс слідчих дій та заходів організаційного характеру; 5) система оперативно-розшукових заходів (оперативно-тактична операція); 6) комплекс оперативно-розшукових та організаційних заходів¹.

За матеріалами анкетування слідчих та узагальнення кримінальних справ проаналізовано сучасний рівень оснащення органів досудового слідства науково-технічними засобами та інноваційними технологіями. Встановлено, що 95 % слідчих стикаються з певними труднощами. При цьому, на думку 22 % респондентів, такі труднощі полягають у неналежній організації праці, у відсутності типових методик розслідування (16,5 %), у неналежному забезпеченні технічними засобами (50 %), у відсутності спеціальної криміналістичної літератури (5,5 %). Респонденти вважають, що слідчий повинен використовувати науково-технічні засоби під час проведення слідчих дій (36 % опитаних); має їх використовувати за допомогою спеціаліста – 58 %; тільки у разі необхідності – 5 %. Слідчі зазначають причини невикористання сучасних науково-технічних засобів: відсутність такого забезпечення – 33 %; відсутність науково-практичних рекомендацій з використання – 1,3 %; відсутність навичок у використанні – 0,6 %; відсутність потреби – 5,3 %; недосконалість наявних інформаційних технологій – 6 %; виникнення інших труднощів – 1 %.

За результатами узагальнення кримінальних справ встановлено, що у сучасних умовах органи досудового слідства потребують негайного технічного переоснащення².

¹ Шепітько В. Ю. Проблеми формування та застосування типових тактичних операцій у слідчій діяльності / В. Ю. Шепітько // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2007. – № 1 (48). – С. 180.

² Шепітько В. Ю. Оснащеність слідчого апарату техніко-криміналістичними засобами / В. Ю. Шепітько // Теоретичні основи забезпечення якості криміналь-

Виокремлено проблеми розроблення та використання автоматизованих робочих місць та їх складових частин (зокрема, спеціальних баз даних та програмних продуктів) у діяльності органів досудового слідства. Так, установлено, що процес створення програмного продукту складається з побудови алгоритму і «переведення» його на одну з мов програмування. Операції і процедури, що є елементами алгоритмічного опису процесу, під час програмування з метою реалізації на електронно-обчислювальній машині (ЕОМ) записують на мові програмування, з якої за допомогою трансляторів-програм алгоритм автоматично перекладається мовою команд (операцій) конкретної ЕОМ. Доведено, що алгоритм є відносно самостійним етапом створення програмного комплексу і може бути пізніше повторно «записаний» на сучаснішій мові програмування¹.

Науковцями Лабораторії запропоновано авторське визначення криміналістичного алгоритму, який є системою послідовно виконуваних і визначених законом обов'язкових положень і розроблених криміналістикою розпоряджень у вигляді рекомендацій, спрямованих на ефективне вирішення завдань із розкриття, розслідування і попередження злочинів. За результатами узагальнення кримінальних справ та опитування слідчих прокуратури та СБУ України встановлено, що криміналістичний алгоритм має певну специфіку, засновану на наявності відносно стійкої типової структури, що допускає вільний пошук слідчим оптимальних шляхів дій. Криміналістичний алгоритм, записаний мовою програмування, передбачає його функціонування за допомогою ЕОМ в інтерактивному (діалоговому) режимі, що дозволяє підвищити ефективність його використання².

ного законодавства та правозастосовної діяльності у сфері боротьби зі злочинністю : монографія / за заг. ред. В. І. Борисова, В. С. Зеленецького. – Х. : Право, 2011. – С. 246.

¹ Шепитько В. Ю. Проблемы формирования «криминалистических алгоритмов» и возможности их практической реализации / В. Ю. Шепитько, Г. К. Авдеева // Использование современных информационных технологий и проблемы информационной безопасности в деятельности правоохранительных органов : сб. науч. тр. Калинингр. юрид. ин-та МВД России. – Калининград, 2009. – С. 9.

² Див.: Шепитько В. Ю. Проблемы формирования «криминалистических алгоритмов» и возможности их практической реализации / В. Ю. Шепитько, Г. К. Авдеева.

За результатами вивчення та аналізу всього процесу створення інформаційних технологій для правоохоронних органів (у тому числі й автоматизованих робочих місць – АРМ) та їх окремих етапів дослідниками Лабораторії було виокремлено комплекс положень, яким такі розробки обов'язково мають відповідати для забезпечення їх тривалої дієздатності й зручності використання, а саме: чітка відповідність алгоритму, який слугує основою для створення певної інформаційної технології (без алгоритму створення АРМ взагалі неможливо); модульність та системність (підсистеми створюються у вигляді окремих модулів за функціональним призначенням та можуть використовуватися як самостійно, так і в комплексі); адаптованість до сучасних операційних систем та інших програмних продуктів; можливість переведення на іншу мову програмування (в тому числі й на мову наступних поколінь); простота у використанні та надійність, що дозволяє слідчому, який має навички користувача ЕОМ середнього рівня, без сторонньої допомоги використовувати АРМ слідчого¹.

Науковцями Лабораторії запропоновано визначення терміна «спеціаліст» у кримінальному судочинстві. Зокрема, спеціаліст у кримінальному процесі – обізнана особа, яка володіє спеціальними знаннями, уміннями і навичками, професійним досвідом їх застосування, незалежна і незацікавлена в певному результаті справи, відповідно до кримінально-процесуального законодавства України залучена до слідчої дії для виявлення, вилучення і закріплення доказів, формулювання завдань експерту під час призначення судової експертизи, а також для надання консультативно-довідкової допомоги і технічного супроводу процесу отримання й закріплення доказів. Наголошено на тому, що спеціальні знання використову-

деева // Использование современных информационных технологий и проблемы информационной безопасности в деятельности правоохранительных органов : сб. науч. тр. Калинингр. юрид. ин-та МВД России. – Калининград, 2009. – С. 6–18; Шепітько В. Ю. Проблеми алгоритмізації слідчої діяльності / В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдеева // Актуальні проблеми держави і права. – О. : ОНЮА, 2008. – С. 46–49.

¹ Шепітько В. Ю. Інформаційні технології в криміналістиці та слідчій діяльності / В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдеева // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2010. – Вип. 19. – С. 202.

ються слідчим не в прямій (безпосередній), а в опосередкованій формі (у вигляді результатів дослідження спеціалістом або судовим експертом ознак об'єктів). При цьому великого значення набуває правильна криміналістична оцінка виявлених ознак, що проводиться спеціалістом (судовим експертом)¹.

Із метою вдосконалення порядку проведення слідчої дії за участю спеціаліста запропоновано алгоритмізувати процес пересвідчення в особі та компетентності спеціаліста, з'ясування його стосунків з обвинуваченим і потерпілим та роз'яснення спеціалістові його прав та обов'язків шляхом упровадження спеціалізованої анкети спеціаліста. Така анкета повинна заповнюватися спеціалістом власноручно. Правдивість викладених у ній відомостей підтверджуватиметься підписом спеціаліста².

Під час роботи за темою досліджено сутність та запропоновано авторське визначення інновацій у криміналістиці, а саме: інноваціями в криміналістиці та досудовому слідстві слугують як новостворені результати науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської роботи, що спеціально розроблені для потреб співробітників правоохоронних органів, так і вже відомі, але використані за іншим призначенням та (або) в іншій галузі діяльності людини, і (або) вдосконалені криміналістичні засоби, а також організаційно-технічні рішення методичного, наукового або іншого характеру, що істотно поліпшують якість та повноту процесу доказування по справі, підвищують його науковий рівень та скорочують терміни

¹ Див.: Шепитько В. Ю. Проблемы использования специальных знаний в уголовном судопроизводстве / В. Ю. Шепитько // Сучасні проблеми розвитку судової експертизи : матеріали «круглого столу» (10–11 черв. 2010 р.). – Севастополь, 2010. – С. 8; Авдеева Г. К. Взаємодія слідчого з обізнаними особами як критерій ефективності досудового слідства / Г. К. Авдеева // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. – Х. : Кроссроуд, 2009. – Вип. 17. – С. 266; Авдеева Г. К. Проблемы использования специальных знаний в досудебном следствии / Г. К. Авдеева // Современные тенденции развития криминалистики и судебной экспертизы в России и Украине : материалы междунар. науч.-практ. конф. в рамках проекта «Российско-украинские криминалистические чтения на Слобожанщине». – Белгород : Изд-во БелГУ, 2011. – Т. II. – С. 6–9.

² Авдеева Г. К. Проблеми використання спеціальних знань під час провадження слідчих дій / Г. К. Авдеева // Современное состояние, проблемы и перспективы развития судебной экспертологии : материалы междунар. науч.-практ. конф. – Симферополь, 2007. – С. 22.

досудового слідства, дозволяють вирішувати питання, що раніше не вирішувались з причини відсутності необхідних криміналістичних засобів¹.

З урахуванням результатів узагальнення кримінальних справ, а також зауважень та пропозицій практичних працівників органів прокуратури та СБУ України, отриманих під час їх анкетування та інтерв'ювання щодо існуючих на сьогодні техніко-криміналістичних засобів, співробітниками Лабораторії створено принципово новий комплект науково-технічних засобів «Польова» мініфотолабораторія, що дозволяє співробітникам правоохоронних органів здійснювати фіксацію доказової інформації у «польових» умовах за допомогою звукозапису, відео- та фотозйомки, роздруковувати фотознімки високої якості, що відповідає рівню поліграфічного друку без застосування комп'ютерної техніки та електромереж, накопичувати, зберігати та копіювати звуко-, відеофайли та фотознімки на носії електронної інформації без зниження їх якості². «Польова» мініфотолабораторія отримала позитивну оцінку під час її апробації у слідчих відділах та інших підрозділах МВС у Львівській області.

Уперше розроблено алгоритми цифрової фотозйомки, звукозапису та відеозапису для фіксації доказової інформації під час проведення слідчих і судових дій. Зокрема, створено такі алгоритми: 1) алгоритм фотозйомки в автоматичному режимі; 2) алгоритм панорамної фотозйомки за допомогою цифрової фотокамери для подальшого поєднання («зшивання») знімків на комп'ютері; 3) алгоритм автоматичного формування фотопанорами за допомогою програмного продукту Adobe Photoshop CS 8.0; 4) алгоритм налаштування режимів вбудованого спалаху; 5) алгоритми цифро-

¹ Шепитько В. Ю. Инновации в криминалистике и их использование в деятельности органов досудебного следствия / В. Ю. Шепитько, Г. К. Авдеева // Использование современных информационных технологий и проблемы информационной безопасности в деятельности правоохранительных органов : сб. науч. тр. Калинингр. юрид. ин-та МВД России. – Калининград, 2011. – С. 14.

² Шепитько В. Ю. «Польова» мініфотолабораторія : свідоцтво № 33553 про реєстрацію автор. права на твір : вид. Держ. департаментом інтелект. власності М-ва освіти і науки України : опубл. 2 черв. 2010 р. / В. Ю. Шепитько, Г. К. Авдеева. Бюл. № 1. – 5 с.

вого відеозапису (алгоритм цифрового відеозапису в автоматичному режимі та алгоритм цифрового відеозапису в режимі ручного налаштування); б) алгоритми цифрового звукозапису (в автоматичному режимі та режимі ручного налаштування).

Апробація результатів дослідження за темою «Криміналістичні засоби та інноваційні технології у боротьбі зі злочинністю» здійснювалась у формі обговорення основних теоретичних положень та практичних рекомендацій на 24 науково-практичних конференціях (у тому числі й міжнародних), 2 науково-практичних семінарах, 11 «круглих столах», 1 семінарі-тренінгу.

Виконавці теми спільно з Національним університетом «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» організували та провели 25–26 листопада 2010 р. Міжнародну науково-практичну конференцію «Криміналістика XXI століття», в якій взяли участь понад 200 науковців України, Росії, Білорусії та Латвії, а також представників правоохоронних органів України. На конференції обговорено результати досліджень за темою «Криміналістичні засоби та інноваційні технології у боротьбі зі злочинністю» та презентовано інноваційний продукт – комплект науково-технічних засобів «Польова» мініфотолабораторія. На адресу НДІ ВПЗ надійшли акти впровадження цієї розробки від Головного управління МВС у Львівській області та Управління криміналістики Головного слідчого управління Генеральної прокуратури України.

Основні теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, розроблені під час дослідження за даною темою, викладені в 3 монографіях, 5 науково-практичних посібниках, 17 підручниках та інших навчально-методичних матеріалах, 65 наукових статтях, 64 тезах наукових доповідей.

Із 2012 р. колектив Лабораторії працює над виконанням фундаментальної наукової теми «Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції» за такими напрямками:

– розроблення теоретичних засад інноваційної діяльності щодо техніко-криміналістичного забезпечення роботи органів кримінальної юстиції;

- дослідження та аналіз інновацій у техніко-криміналістичному забезпеченні діяльності органів досудового розслідування;
- створення інноваційних техніко-криміналістичних засобів для органів кримінальної юстиції.

Термін виконання вказаної наукової теми: 1 кв. 2012 р. – 4 кв. 2016 р.

На сьогодні в Лабораторії працює 9 наукових співробітників, з них – доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України, завідувач Лабораторії В. Ю. Шепітько; доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, головний науковий співробітник В. А. Журавель; провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Г. К. Авдеева; старший науковий співробітник, кандидат юридичних наук В. В. Білоус; старший науковий співробітник, кандидат юридичних наук, доцент С. В. Великанов; науковий співробітник, кандидат юридичних наук Л. І. Керик; науковий співробітник, кандидат юридичних наук Д. В. Затенацький; молодший науковий співробітник, кандидат юридичних наук Н. В. Павлюк; молодший науковий співробітник М. О. Соколенко; молодший науковий співробітник Г. М. Гетьман.

За період 2012–2013 рр. співробітниками Лабораторії досліджено та проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності щодо техніко-криміналістичного забезпечення роботи органів досудового розслідування, виокремлено пріоритетні напрями роботи з розроблення інноваційних техніко-криміналістичних засобів для потреб органів кримінальної юстиції, завершено роботу над розробкою комп'ютерного алгоритму «Спосіб формування суб'єктивного портрету “RAIPS-портрет” (комп'ютерного фотороботу)», продовжено роботу з формування електронної бази знань «Практика слідчого» та електронної довідкової системи «Опис предметів», розпочато роботу зі створення електронної системи тестування щодо оцінювання рівня знань із криміналістики та ін.

Науково-практичні розробки співробітників Лабораторії захищені низкою охоронних документів. Зокрема, за період з 2004 по 2012 р. отримано 3 патенти та 5 свідоцтв про реєстрацію авторського права на такі твори наукового характеру:

1. Дрюченко О. Я. Спосіб ідентифікації людини за параметрами мови. – Деклараційний патент на винахід № 63624 А. Опубл. 15 січня 2004 р. Бюл. № 1.

2. Шепітько В. Ю., Когут С. О. Пристрій для виміру швидкості балістичного об'єкта. – Патент на винахід № 78847 від 25 квітня 2007 р.

3. Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К. Автоматизоване робоче місце слідчого. – Свідоцтво № 22566 про реєстрацію авторського права на твір від 6 листопада 2007 р.

4. Шепітько В. Ю. Комплект науково-технічних засобів митника. – Свідоцтво № 24627 про реєстрацію авторського права на твір від 2 червня 2008 р.

5. Шепітько В. Ю. Універсальний криміналістичний комплект слідчого. – Свідоцтво № 24628 про реєстрацію авторського права на твір від 2 червня 2008 р.

6. Шепітько В. Ю. Валіза пожежного. – Свідоцтво № 24626 про реєстрацію авторського права на твір від 2 червня 2008 р.

7. Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К. «Польова» мініфотолaborаторія. – Свідоцтво № 33553 про реєстрацію авторського права на твір від 2 червня 2010 р.

8. Шепітько В. Ю., Фурса В. І. Спосіб формування суб'єктивно-го портрету «RAIPS-портрет» (комп'ютерного фотороботу). – Патент на корисну модель № 69248 від 24 квітня 2012 р.

За останні 5 років три співробітники лабораторії (Д. В. Затенацький, Н. В. Павлюк та Л. І. Керик) захистили дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (науковий керівник – доктор юридичних наук, професор В. Ю. Шепітько). На сьогодні два співробітники (Г. М. Гетьман та М. О. Соколенко) працюють над кандидатськими дисертаціями (наукові керівники (відповідно) – доктор юридичних наук, професор В. Ю. Шепітько та доктор юридичних наук, професор В. А. Журавель), два співробітники (В. В. Білоус та С. В. Великанов) працюють над докторськими дисертаціями (науковий консультант – доктор юридичних наук, професор В. Ю. Шепітько). Аспіранти О. І. Резнікова, Г. І. Резнікова (науковий керівник В. Ю. Шепітько) та О. О. Хань (науковий керівник В. А. Журавель) працюють над кандидатськими дисертаціями.

У структурі Інституту на підставі рішення вченої ради Інституту з 1998 р. створено і функціонує Бюро судових експертиз, завданням якого є задоволення потреб правоохоронних та правозастосовних органів, окремих юридичних та фізичних осіб у проведенні найбільш складних судово-експертних та інших досліджень. Очолює Бюро судових експертиз дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор Валерій Юрійович Шепітько.

Правоохоронні і правозастосовні органи, судово-експертні установи, адвокати, підприємства, окремі громадяни Харківської області й інших регіонів України безпосередньо отримують від фахівців Бюро висококваліфіковану довідкову і консультативну допомогу з питань призначення та проведення судових експертиз, проведення окремих слідчих і судових дій.

Судово-експертну діяльність в Бюро здійснюють співробітники Лабораторії, які зазначені в Реєстрі атестованих судових експертів Міністерства юстиції України (<http://rase.minjust.gov.ua>) та мають стаж експертної роботи понад 10 років. Об'єктами судової експертизи є такі:

- об'єкти авторського права та суміжних прав;
- винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції;
- промислові зразки;
- знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів;
- транспортні засоби, їх ідентифікаційні номери та рельєфні знаки;
- сліди людини;
- знаряддя, агрегати, інструменти, холодна зброя і залишені ними сліди;
- психологічні особливості людини та ін.

На теперішньому етапі роботи співробітники Лабораторії продовжують розробку новітніх криміналістичних засобів та інноваційних технологій боротьби зі злочинністю. Результати цих досліджень будуть використані в практичній діяльності правозастосовних органів, при проведенні судово-експертних досліджень та в навчальному процесі при створенні планів нових лабораторних

робіт, нових лекційних курсів та практичних занять із навчальних дисциплін «Криміналістика», «Практикум із криміналістики» та «Судова експертиза», під час виконання магістерських кваліфікаційних робіт та дипломного проектування спеціалістів, при підготовці монографій, підручників та навчальних посібників.

В статье изложены сведения о наиболее значимых разработках и перспективах научной деятельности лаборатории «Использование современных достижений науки и техники в борьбе с преступностью» Научно-исследовательского института изучения проблем преступности имени академика В. В. Сташиса НАПрН Украины.

The article states an information about the most significant developments and prospects of scientific activity of laboratory «Using of modern attainment of science and technology by struggle of crime: progress and perspective of laboratory activities» Research Institute of the study the crime problems Academician V. Stashisa National Law Academy of Ukraine.

Рекомендовано до опублікування на засіданні лабораторії «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю» НДІ ВПЗ імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол № 5 від 28 травня 2013 р.).

*Рецензент – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор **В. О. Коновалова.***